

УДК 331.102.344

Степанчук С.О.

аспірант кафедри маркетингу
Національного університету харчових технологій**ИНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Стаття присвячена дослідженню інтелектуального потенціалу суспільства, зокрема, індексу розвитку людського потенціалу та впливу показника на національну економіку. Проаналізована наукова думка про сутність інтелектуального потенціалу. Подано авторський підхід до розуміння інтелектуального потенціалу та його ролі в національній економіці. Визначені окремі індекси інтелектуального потенціалу національної економіки. Обґрунтовано необхідність дослідження інтелектуального потенціалу в національній економіці, а також стимулювання розвитку та реалізації в національній економіці потенціалу країни.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал, індекс розвитку людського потенціалу, інтелектуальний капітал, інвестиції, національна економіка, економічний розвиток.

Stepanchuk S.A. INTELLECTUAL POTENTIAL OF THE NATIONAL ECONOMY

Статья посвящена исследованию интеллектуального потенциала общества, в частности, индекса развития человеческого потенциала и влиянию показателя на национальную экономику Украины. Проанализирована научная мысль о сущности интеллектуального потенциала. Представлен авторский подход к пониманию интеллектуального потенциала и его роли в национальной экономике. Определены отдельные индексы интеллектуального потенциала национальной экономики. Обоснована необходимость исследования интеллектуального потенциала в национальной экономике, а также стимулирование развития и реализации в национальной экономике потенциала страны.

Ключевые слова: интеллектуальный потенциал общества, индекс развития человеческого потенциала, интеллектуальный капитал, инновации, национальная экономика, экономическое развитие.

Stepanchuk S.O. INTELLECTUAL POTENTIAL OF THE NATIONAL ECONOMY

This article is dedicated to the research of intellectual potential in particular the index advance of human potential and the influence of exponent to the national economy. Scientific thinking of the intellectual potential essence was analyzed. It is shown the author's comprehension of intellectual potential and its role in the national economy. Certain intellectual potential indexes of national economy are determined. It is substantiated the necessity of intellectual potential research, also the development and implementation stimulation of the country national economy potential.

Keywords: intellectual potential, index advance of human potential, intellectual capital, investments, national economy, economic development.

Постановка проблеми. В останні роки стрімко виріс інтерес до вивчення процесів інтелектуального розвитку суспільства. У першу чергу це пов'язано з формуванням і становленням суспільства знань – нової соціально-економічної формації, основним стимулюючим рухом і продуктом, що стає виробництвом, розподілом та ефективним використанням наукових знань і технологій. В основі нового суспільства, нової авангардної постіндустріальної цивілізації покладено масштабні науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи, які ініціюються, здійснюються і підтримуються транснаціональними компаніями, державою, міждержавними і недержавними об'єднаннями та фондами. Актуальність організації досліджень на цьому стратегічному напрямку надзвичайна. Тезис про пріоритетність інтелектуального розвитку українського суспільства став пріоритетом концепції розвитку держави останнього десятиріччя, у напрямку: освіта, інфраструктура, інвестиції, інновації, інтелект. Інноваційний розвиток, заснований на науково обміркованому прирощуванні і використанні інтелектуального потенціалу соціуму, – стратегічна задача державної політики України. І з самого початку важливо визначити сутність, мотиви, курс і оптимальні ресурси руху вперед, вберегти країну від нових помилок, ілюзій та пасток.

Тому, дослідження стану інтелектуального потенціалу суспільства і зокрема індексу розвитку інтелектуального потенціалу є надзвичайно важливим і актуальним питанням для національної економіки України, у розрізі пошуків шляхів виходу з кризового соціально-економічного становища, та досягнення сталого рівня конкурентоспроможності серед інших держав світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У формуванні наукових уявлень про інтелектуальний потенціал суспільства вагомий внесок належить Дж. Грейсону, П. Друкеру, М. Портеру, Й. Шумпетеру, Б. Твіссу, Х. Хекхаузену, Т. Шульцу, Г. Беккеру, Л. Едвінссону, М. Мелоуну, Ч. Хансену, В.Л. Іноземцеву та іншим зарубіжним вченим.

Серед українських дослідників проблему використання та розвитку інтелектуального потенціалу з різною мірою глибини вивчали О.І. Амоша, С.І. Бандур, Л.К. Безчасний, Н.Л. Гавкалова, В.М. Геєць, О.А. Грішнова, А.М. Колот, І.С. Каленюк, Е.М. Лібанова, Н.С. Маркова, В.В. Онікієнко, І.Л. Петрова, Л.І. Федулова, А.А. Чухно, Л.В. Шаульська та інші.

Проте зазначена проблема все ще залишається невирішеною та недостатньо дослідженою, що потребує продовження наукових пошуків.

Широке коло досліджень ґрунтується на вивченні інтелектуального потенціалу, виходячи з розуміння його як спроможності суспільства на різних економічних рівнях, так і особистостей, творити, накопичувати та використовувати нові знання, проекти, ідеї як інтелектуальну власність для соціально-економічного, науково-технічного, духовно-культурного, морально-правового та іншого розвитку [1, с. 127].

Більшість науковців, зокрема, Ю. Гава, М. Розумний, визначають інтелектуальний потенціал як сукупність людського, матеріального та нематеріального потенціалу [2, с. 130; 5, с. 90].

Значна кількість дослідників зосереджується на визначенні поняття про інтелектуальний потенціал як можливість генерації і сприйняття ідей та задумів, новацій, доведення їх до рівня нових технологій, конструкцій, організаційних і управлінських рішень [3, с. 134].

В.П. Семиноженко, Б.Є. Кваснюк, І.А. Шовкун, мають іншу думку стосовно уявлень про інтелектуальний потенціал національної економіки. Вони стверджують, що інтелектуальний потенціал має розглядатися як сукупність інтелектуальних ресурсів, що втілюють наукові здобутки суспільства, трудових ресурсів з притаманними інтелектуальними, освітніми та кваліфікаційними характеристиками, раціональне використання яких (в оптимальному співвідношенні з іншими економічними ресурсами) забезпечує досягнення нової якості економічного розвитку, що базується на знаннях [6, с. 194].

Деякі дослідники, вважають рівень такої проблематики має стосуватися лише надскладних виробничих комплексів, найсучасніших підприємств з високим рівнем інтелектоємності трудових процесів, які створюють сприятливі умови для економії праці, остаточної ліквідації важких та непривабливих видів людської праці, реалізації творчого потенціалу працівників, зайнятих переважно розробкою та впровадженням нововведень [7, с. 52]. Однак у час, коли країни входять в еру інформаційного суспільства і в трудових процесах зростає частка інтелектуальної праці, а в структурі зайнятих – питома вага працівників, зайнятих переробкою та створенням нової інформації, – остання думка вряд чи може вважатися перспективною, обмежуючи увагу вузьким колом підприємств.

Багатьма авторами інтелектуальний потенціал ототожнюється з інтелектуальним капіталом. На думку В.М. Гейця, інтелектуальний капітал – це, перш за все, люди та знання, якими вони володіють, а також їх навички і все те, що допомагає ефективно використовувати знання та навички; це збірне поняття для визначення нематеріальних цінностей, що об'єктивно підвищують ринкову вартість компанії [8, с. 192].

Виконаний аналіз наукових джерел засвідчив існування великої кількості підходів до розуміння інтелектуального потенціалу та інтелектуального капіталу. У процесі дослідження було виявлено наявність близького тлумачення і навіть ототожнення сутності цих понять. Крім того, прослідковується тісний взаємозв'язок зазначених понять з категоріями «людський потенціал», «людський капітал». Аналіз генезису наукової думки показав відсутність тлумачення сутності інтелектуального потенціалу національної економіки як окремого поняття.

На думку автора, категорія інтелектуальний потенціал більш розширена, ніж категорія інтелектуальний капітал. Термін «потенціал» (potential) – визначається як можливість, наявні сили, запаси, засоби, що можуть бути використані [9]. У буквальному значенні трактується як приховані можливості; його носій – той, що володіє достатньою силою для здійснення яких-небудь дій. Будь-які потенціальні можливості, а в розрізі дослідження – інтелектуальні, можуть залучатися і використовуватися повністю, частково або залишатися нерезалізованими з певних причин.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження факторів та чинників, що впливають на формування інтелектуального потенціалу національної економіки, зокрема індексу розвитку людського потенціалу в Україні та світі, його місце в розвитку економіки країни, визначення сутності і ролі його складових та пошуку шляхів підвищення інтелектуального потенціалу України, у тому числі, за рахунок збільшення індексу розвитку людського потенціалу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наука до кінця 20 ст. стала найважливішою продуктивною силою. Економічна, фінансова, військова, політична

міць розвинених держав нині не опосередковано залежить від фундаментальних досліджень, питомої ваги наукоємною продукції в загальному обсязі промислового виробництва і валового національного продукту. Зростання інтелектуального потенціалу визначається [4, с. 17], з одного боку, можливостями забезпечувати науку сучасними, капітало- та ресурсоемними приладами, апаратами та устаткуванням, які є втіленням новітніх досягнень наукової і технічної думки, а також дорогими матеріалами високого ступеня чистоти, а з іншого – можливостями підготовки достатньої кількості кваліфікованих кадрів вчених, інженерів, техніків, управлінців високого рівня.

У сучасному світі існуючий рівень конкурентоспроможності найбільш розвинених країн у значній мірі визначається ефективним розвитком науки і нових технологій. На перших ролях сьогодні ті країни, економіка яких заснована на знаннях.

Розглянемо світові рейтинги вибіркового країн та України за рівнем освіченості та знань населення, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

**Рейтинги країн
за показником грамотності населення**

Рейтинг країн	Країни	Значення показника, за даними на 2013 рік
1	Корея	100,00
2	Грузія	99,7
3	Україна	99,7
4	Росія	99,6
5	Білорусія	99,6
6	Польща	99,5
7	Болгарія	98,4
8	Македонія	97,3
9	Албанія	95,9
10	Бразилія	90,3
11	Камбоджі	77,6
12	Ангола	70,1
13	Бангладеш	56,8
14	Сьєрра-Леоне	42,1

Джерело: <http://hdrstats.undp.org/countries/country> за даними Інституту статистики ЮНЕСКО [10]

Як показують данні таблиці 1, Україна має досить потужний рейтинг серед країн світу за рівнем грамотності населення старше 15 років.

Індекс розвитку інтелектуального потенціалу суспільства є найважливішим компонентом більш загального показника, індексу розвитку людського потенціалу. Міжнародним показником розвитку людського потенціалу є індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) – Human Development Index (HDI) value. За ініціативою ООН з 1990 року ІРЛП розраховується практично для всіх країн світу. Результати вимірів систематично опубліковуються в наукових і довідникових виданнях.

Це зведений індекс, що вимірює середнє значення досягнень за трьома основними аспектами розвитку людського потенціалу, а саме:

- 1) рівнем тривалості і здоров'я життя,
- 2) рівнем знань;
- 3) та рівнем гідності життя.

Розраховується індекс розвитку людського потенціалу на основі зведених показників, наданих UNDESA (2012), Барро і Лі (2012), Інститут статистики ЮНЕСКО (2013), Світовий банк (2013) і МВФ (2013).

Вважається, що країни, у яких ІРЛП дорівнює 80 пунктів і вище, володіють високим рівнем людського розвитку, від 50 до 79 – середнім, нижче 50 – низьким.

Значення індексу розвитку людського потенціалу визначається для кожної країни щорічно, починаючи з 1980 року і згідно заданих рівнів людського потенціалу, країни отримують певні ранги. Рівні людського потенціалу за окремі роки представлено в таблиці 2.

Таблиця 2

Рівні людського потенціалу

Рівні	Показники рівнів людського потенціалу				
	1980	1990	2000	2010	2013
Дуже високий рівень людського потенціалу	0.773	0.817	0.867	0.902	0.905
Високий рівень людського потенціалу	0.605	0.656	0.695	0.753	0.758
Середній рівень людського потенціалу	0.419	0.481	0.549	0.631	0.640
Низький рівень людського потенціалу	0.315	0.350	0.385	0.461	0.466

Джерело: <http://hdrstats.undp.org/countries/country> за даними Інституту статистики ЮНЕСКО [10]

Країни з дуже високим рівнем людського потенціалу мають значення індексу в межах – 0,773 пунктів за даними 1980 року та 0,905 пунктів в 2013 році, до таких країн відносять: Норвегія, Австралія, США, Нідерланди, Германия, Нова Зеландія, Ірландія, Швеція, Швейцарія, Японія, Канада.

Країни з високим рівнем розвитку людського потенціалу мають значення індексу в межах – 0,605 пунктів на рівні 1980 року та 0,758 пунктів у 2013 році, це такі країни, як: Корея, Китай, Сінга-

пур, Ізраїль, Англія, Австрія, Франція, Бельгія, Іспанія, Італія, Данія, Фінляндія.

Середній рівень розвитку людського потенціалу означає індекс в межах – 0,419 пунктів на рівні 1980 року та 0,640 пунктів у 2013 році, до країн зі значенням середнього показника відносять: Португалія, Чилі, Аргентина, Латвія, Уругвай, Сербія, Малайзія, Албанія, Румунія, Мексика та інші країни в тому числі і Україна.

Низький рівень розвитку людського потенціалу із значенням індексу в межах – 0,315 пунктів на рівні 1980 року та 0,466 пунктів у 2013 році мають такі країни, як: Танзанія, Нігерія, Непал, Судан, Лівія, Сера Леоне, Афганістан, Ефіопія, малі, Чад, Мозамбік, Конго.

У нашій країні індекс розвитку людського потенціалу, за даними міжнародної статистичної агенції, підвищився з 0,714 пунктів у 1990 році до 0,740 пунктів у 2013 році. Значення індексу розвитку людського потенціалу для України та деяких інших країн представлено в таблиці 3.

Такі значення свідчать про те, що хоч Україна в 2013 році займає 78-му позицію за рівнем розвитку людського потенціалу, але знаходиться серед країн з середніми показниками розрахованого індексу.

З чим пов'язане значення даного показника? Відповіді на це запитання можна через розрахунок індексу інтелектуального потенціалу, динаміка якого знаходиться в кореляційній залежності з двома із чотирьох показників ІРЛП: рівня грамотності населення (% у віці від 15 років і старше) і сукупного коефіцієнта охоплення населення середньою і вищою освітою.

Структурний аналіз динаміки ІРЛП у залежності від величини ВВП на душу населення за паритетом споживчої спроможності (у доларах США) засвідчує, що економічна (грошова) складова не завжди є вирішальною і відображується на значенні ІРЛП, таблиця 4.

Світовий рейтинг України різко йде вниз під впливом значення показника очікуваної тривалості

Таблиця 3

Значення індексу розвитку людського потенціалу

Ранги країн за індексом		Значення індексу за роками				
		1980	1990	2000	2010	2013
1	Норвегія	0.804	0.852	0.922	0.952	0.955
2	Австралія	0.857	0.880	0.914	0.935	0.938
3	США	0.843	0.878	0.907	0.934	0.937
16	Ізраїль	0.773	0.809	0.865	0.896	0.900
20	Франція	0.728	0.784	0.853	0.891	0.893
26	Сполучене Королівство	0.748	0.784	0.841	0.874	0.875
37	Угорщина	0.709	0.714	0.790	0.829	0.831
39	Польща	..	..	0.778	0.817	0.821
50	Білорусія	..	..	..	0.785	0.793
55	Росія	..	0.730	0.713	0.782	0.788
65	Малайзія	0.563	0.635	0.712	0.763	0.769
74	Грузія	..	..	..	0.735	0.745
77	Перу	0.580	0.619	0.679	0.733	0.741
78	Україна	..	0.714	0.673	0.733	0.740
85	Ямайка	0.612	0.642	0.679	0.727	0.730
103	Таїланд	0.490	0.569	0.625	0.686	0.690
136	Індія	0.345	0.410	0.463	0.547	0.554
142	Конго	0.470	0.510	0.482	0.529	0.534
157	Непал	0.234	0.341	0.401	0.458	0.463
182	Малі	0.176	0.204	0.270	0.344	0.344
185	Мозамбік	0.217	0.202	0.247	0.318	0.327

Джерело: <http://hdrstats.undp.org/countries/country> за даними Інституту статистики ЮНЕСКО [10]

Таблиця 4

Індекс розвитку людського потенціалу України і деяких країн світу, станом на 2013 рік

Значення індексу	Очікувана тривалість життя при народженні (роки)	Рівень грамотності дорослого населення (% у віці від 15 і старше)	Сукупний валовий коефіцієнт охоплення населення середньою і вищою освітою (%)	ВВП на душу населення (дол.)
1. Норвегія 0,952	1. Японія (82,3)	1. Корея (100,0)	1. Австралія (113,0)	1. Сінгапур (51,26)
20. Франція 0,891	117. Киргизстан (65,6)	2. Грузія (99,7)	2. Угорщина (89,3)	3. Китай (42,59)
39. Польща 0,817	118. Гайана (65,2)	3. Україна (99,7)	30. Уругвай (88,9)	4. ОАЕ (42,33)
55. Росія 0,782	119. Росія (65,0)	4. Росія (99,6)	31. Росія (88,9)	21. Фінляндія (32,02)
74. Грузія 0,735	120. Сан-Томе и Принсіпі (64,9)	5. Білорусь (99,6)	32. Україна (88,8)	46. Польща (16,72)
78. Україна 0,738	121. Бутан (64,7)	6. Польща (99,5)	33. Барбадос (88,8)	60. Росія (13,66)
81. Боснія і Герцеговина 0,736	125. Україна (64,5)	7. Казахстан (99,5)	34. Білорусь (88,7)	93. Україна (5,94)
136. Індія 0,547	177. Замбія (40,5)	8. Вірменія (99,4)	139. Таїланд (42,4)	148. Узбекистан (2,84)
177. Сьєрра-Леоне 0,337	180. Мозамбік (40,1)	139. Буркіна-Фасо (23,6)	172. Нігер (22,7)	161. Замбія (1,23)

Джерело: <http://hdrstats.undp.org/countries/country> [10]

життя при народженні (64,5 років) та низьким ВВП на душу населення (5,94 дол.). Показники рівня грамотності дорослого населення (99,7%) і охоплення населення середньою та вищою освітою (88,8%). Соціальні характеристики, пов'язані з фундаментальними сторонами життєдіяльності людини і суспільства (смертність, народжуваність, тривалість життя тощо), не настільки динамічно мінливі на коротких часових проміжках, як економічні показники. Тому навіть при різкому зростанні ВВП не варто очікувати швидкого збільшення, приросту людського потенціалу. Його динаміка багато в чому залежатиме від адекватного розподілу ВВП серед усіх громадян, тобто дотримання принципу соціальної справедливості, соціальної ефективності проведення державою політики. Щоб гідно виглядати в глобальному рейтингу людського потенціалу, необхідно звернути увагу в першу чергу на причини смертності (роботу системи охорони здоров'я, образ і якість життя населення) і стан інтелекту в суспільстві (фактори інтелектуальної культури). Вживання та подальший сталий розвиток сучасного українського суспільства і держави в цілому, сьогодні прямо залежать від інтелектуального стану соціуму.

В Україні відбувається скорочення витрат на науку та зменшується чисельність працюючих у сфері науки. Українська наука перебуває в кризовому стані за рахунок її непотрібності та незастосовності в національній економіці, що підтверджується скороченням державних асигнувань на науку та малій підтримці за рахунок приватної власності. Але незважаючи на масовість та тотальність пропаганди цінностей суспільства споживання, молоді українці як і раніше прагнуть здобути вищу освіту та націлені на отримання професійних знань і на раціональний спосіб життя, готові домагатися їх всупереч несприятливим обставинам, розглядаючи знання як умову кращого майбутнього.

Здійснюючи прогноз на найближчі роки, необхідно виходити з того, що на динаміку інтелектуального потенціалу України будуть суттєво впливати рівень освіти та науки. Беручи до уваги всю сукупність обставин останнього часу, ймовірно, ситуація буде наступною:

1. Негативний ефект від зниження освітнього рівня населення за віковою характеристикою старше 20 років буде частково усунуто, за рахунок обов'язковості загальної середньої освіти при вступі до вищих навчальних закладів, враховуючи збільше-

не число студентів і бажаючих отримати таку освіту. Середній освітній рівень у державі складе 11–12 років навчання.

2. У найближчі роки скорочення можливостей безкоштовного навчання у вузах для молоді з низько забезпечених верств населення буде перекиватися зростанням питомої ваги платних місць, оскільки, мотивація отримання вищої освіти в національному суспільстві дуже висока.

3. Витрати держави на освіту будуть зростати в міру усвідомлення керівництвом держави відставання в цій сфері від розвинених країн.

4. Витрати держави на науку, цілком ймовірно, зупиняться на рівні 1%, надії на масштабне фінансування науки відсутні, держбюджетом не передбачається збільшення цієї статті витрат.

5. Чисельність зайнятих у сфері науки і наукового обслуговування буде скорочуватися, з часом наукові кадри будуть старіти й вибувати за віком, а також, буде продовжуватися відтік за кордон та інші сфери зайнятості, де спостерігаються вищі прибутки.

Виходячи з вище викладеного, за умови, провадження масштабної державної інвестиційної діяльності в сферу інтелектуалізації суспільства, прогнозне значення індексу інтелектуального потенціалу національної економіки стабілізується і буде в найближчі роки зростати.

Висновки з проведеного дослідження. В Україні склалася суперечлива тенденція розвитку інтелектуального потенціалу. З одного боку, зростає кількість громадян з вищою освітою та бажаючих її отримати, незважаючи на всі недоліки якості сучасної системи вищої освіти. Більше половини економічно активного населення відносить себе до сучасного середнього класу, ознаками якого є не лише вища освіта, висока кваліфікація, але й висока заробітна плата, гідний рівень якості життя та активність у політичному житті країни. Три характерні ознаки середнього класу в Україні явно відстають у темпах розвитку від рівня грамотності і освіченості. При таких умовах складаються несприятливі напрями розвитку фундаментальної та прикладної науки і в цілому інтелектуального потенціалу, що позбавляє суспільство і державу надійних шляхів економічного зростання.

Перспективою подальшого наукового дослідження інтелектуального потенціалу національної економіки є формування відповідної соціально-еконо-

мічної, освітньої та правової політики держави в питаннях збереження інтелекту нації, нових підходів до комерціалізації інтелектуальної власності, певних правил щодо провадження бізнесу у цій сфері, забезпечення високої мотивації населення до розвитку та реалізації інтелектуального потенціалу в легальному секторі економіки з максимальним економічним, соціальним та інноваційним ефектом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вовканич С. Й. Розбудова інноваційного суспільства в контексті демографічного розвитку України / С. Й. Вовканич, Х. Р. Копистянська, С. О. Цапок // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 8. – С. 115-129.
2. Гава Ю. В. Інтелектуальний капітал – шлях до економічного зростання України / Ю. В. Гава // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 4. – С. 129-134.
3. Капітан І. Б. Формування структури інноваційного потенціалу підприємств й управління його розвитком / І. Б. Капітан // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 12. – С. 130-137.
4. Левашов В.К. Интеллектуальный потенциал общества: социологическое измерение и прогнозирование / Виктор Левашов // Мониторинг общественного мнения. – 2008. – № 3 (87). Июль – сентябрь. – С. 17-30.
5. Розумний М. М. Інтелектуальний потенціал України: проблема реалізації / М. М. Розумний; ред. кол.: В. В. Різун (гол. ред.), М. М. Розумний, В. І. Головенко та ін. // Київський нац. ун. ім. Тараса Шевченка. Наукові записки інституту журналістики – К.: Інститут журналістики. – 2003. – Т. 12. Липень–вересень. – С. 90-93.
6. Сучасні виклики XXI століття суспільству та економіці України: В 3-х т. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 544 с.
7. Семикіна М.В., Гунько В.І. Інтелектуальний потенціал та його роль у національній економіці / М.В. Семикіна, В.І. Гунько // Экономика и управление. 2011. – № 1 – С. 50-56.
8. Україна у вимірі економіки знань / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К.: Основа, 2006. – 592 с.
9. Поняття потенціал // електронний ресурс – <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
10. Статистичні данні «Інституту статистики ЮНЕСКО» // Електронний ресурс – <http://hdrstats.undp.org/countries/country>.

УДК 339.5

Тарасова І.І.

кандидат економічних наук, доцент

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

Маруняк Д.А.

студент

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

Маценко О.О.

студент

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті розглянуто та систематизовано основні елементи внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства в процесі розробки ефективної маркетингової стратегії з метою підвищення експортного потенціалу підприємств харчової промисловості. Проаналізовано етапи механізму формування міжнародної маркетингової стратегії підприємства.

Ключові слова: маркетингова стратегія, експортний потенціал, маркетингові дослідження, інструмент, вихід на зовнішній ринок.

Тарасова И.И., Маруняк Д.А., Маценко А.А. МАРКЕТИНГОВАЯ СТРАТЕГИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье рассмотрены и систематизированы основные элементы внутренней и внешней среды предприятия в процессе разработки эффективной маркетинговой стратегии с целью повышения экспортного потенциала предприятий пищевой промышленности. Проанализированы этапы механизма формирования международной маркетинговой стратегии предприятия.

Ключевые слова: маркетинговая стратегия, экспортный потенциал, маркетинговые исследования, инструмент, выход на внешний рынок.

Tarasova I.I., Marunyak D.A., Matsenko O.O. MARKETING STRATEGY AS A TOOL FOR INCREASING EXPORT POTENTIAL OF FOOD INDUSTRY

This article deals with the basic elements and systematized internal and external environment of the enterprise in the development of effective marketing in order to increase the export potential of the food industry. Stages of formation mechanism of international marketing strategy.

Keywords: marketing strategy, export potential and market research, tools, access to foreign markets.

Постановка проблеми. Досвід підприємств-експортерів вказує нам на те, що розвиток експортного потенціалу вимагає дотримання низки взаємопов'язаних між собою принципів, а саме:

- забезпечення інноваційності продукції, її відповідності чинним стандартам якості;
- забезпечення захищеності прав інтелектуальної власності на продукцію підприємства-експортера;